

Josep Maria Figueres
PROFESSOR DE LA UAB

El 1933, després de la dictadura del general Primo de Rivera, aparegué a Girona amb peu de les Gràfiques Dàrius Rahola el premi de la Comissaria de la Generalitat de Catalunya amb el títol *Breviari de Ciutadania*, un assaig de Carles Rahola que aspirava a ser una lectura adreçada a la joventut tot oferint valors i conceptes democràtics. Obra única i de molt interès, ràpidament acaparà l'atenció del públic culte gironí. La Diputació de Girona el reedità el 1984 i torna a ser exhaurit. Tots els biògrafs de Carles Rahola, com ara Lluís Maria de Puig, Josep Clara i Narcís-Jordi Aragó la valoren positivament.

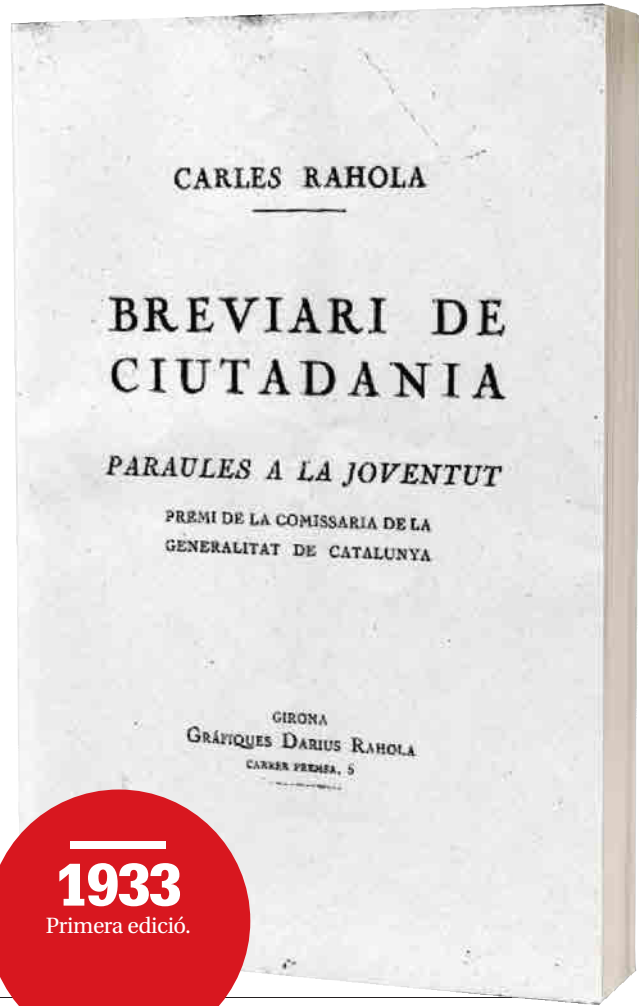
S'enceta amb una nota informativa: «*Breviari de ciutadania* obtingué el premi de 2.000 pessetes ofert pel Comissari Delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya a Girona senyor [Josep] Irla, al millor treball sobre orientacions per a la formació ciutadana en els principis de Democràcia i Autonomia. (...)». El veredicté es farà públic el dia 11 de febrer de 1933, data commemorativa de la proclamació de la primera República. L'obra es publica per acord de la Comissaria.» I així fou. S'edita amb un clar objectiu i pel nivell de l'obra tindrà molta projecció.

Rahola era l'home per a escriure-la, les seves conferències, els comentaris a la nova Ràdio Girona, els escrits a *L'Autonomista*... el feien ser no només popular sinó prestigiat com a assagista de nivell i guanyà facilitament davant els altres sis participants. El jurat el defineix, explica el darrer biògraf i company del *Dominical*, Xavier Carmaniu, com «un treball excel·lent, que respon ben plenament als objectius del tema. Literàriament és perfecte i acusa, més a més, un to-

Les millors obres de les lletres gironines (16) Breviari de ciutadania

Un assaig que és un bell cant a la llibertat i la cultura, adreçat a la joventut des de la saviesa de la vellesa escrit amb suavitat formal i amb voluntat de concisió, precís conceptualment i clar en l'expressió. Carles Rahola guanyà el concurs que Josep Irla, delegat de la Generalitat a Girona, va promoure per ajudar a formar la joventut en els principis de democràcia i autonomia amb un treball que esdevindria una de les obres més boniques i llegendes del seu autor.

Formar la joventut en democràcia després de la dictadura

1933
Primera edició.

2000
Edició institucional en facsimil.

2009
Edició de CCG i Fundació Valvi.

2009
Llibre en homenatge a Carles Rahola per CCG edicions.

Carles Rahola

De Girona i per Girona

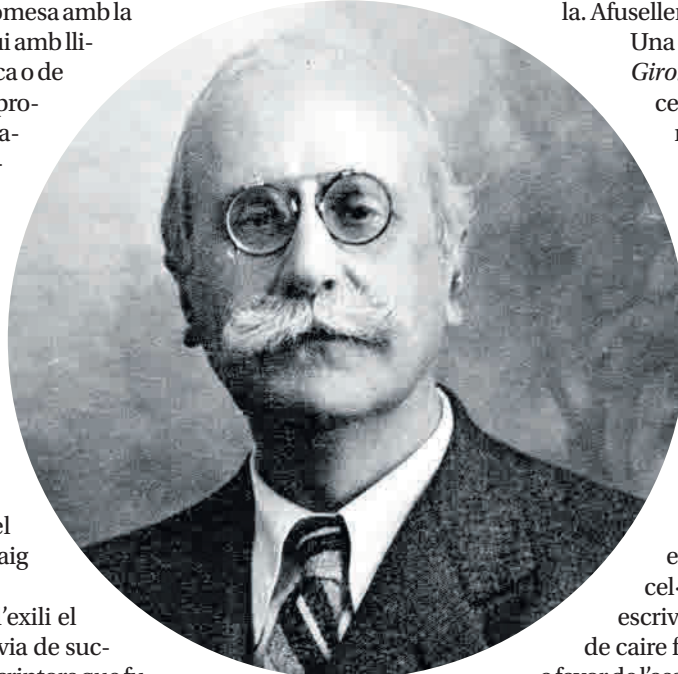
Carmaniu... ens l'acosten periòdicament i el fan, doncs, ben viu perquè els llibres tornen immortal a una persona. Aquests estudiosos han lluitat contra l'oblit i el silenci forçat que imposava la Dictadura franquista amb la prohibició i l'oblit posterior. És de reconèixer tot el mèrit de fer viu a Rahola en una labor de donar a conèixer qui ha estimat fins la mort la ciutat, la comarca, la història.

L'obra de Rahola compromesa amb la seva ciutat, país i ideari, sigui amb llibres o amb articles de recerca o de divulgació, feta des del més profund sentit democràtic, catalanista i liberal esdevé imprescindible per conèixer la ciutat. I els llibres recents com el de Rosa M. Oliveras i Lídia Traveria: *Contra l'invasor. Recull d'articles a l'Autonomista* (1900-1938) (2007) o de Xavier Carmaniu: *Carles Rahola l'home civilitzat* (2006) són palès testimoniatge d'aquest compromís vital expressat en el periodisme al costat de l'assaig i la història.

Decidí de no marxar a l'exili el 1939, pensava que res li havia de succeir. Acollí als seus amics escriptors que fugien dels franquistes, i arribaven de Barcelona en aquella nit tràgica de diàspora, en el seu pis de la Girona estimada. Aquests amics li deien que marxés i tant pregaren que ho feu però tanmateix a la Jonquera va decidir de tornar a la seva Girona. Què li havia de passar a ell, inofensiu investigador, erudit reclus que només escrivia de papers grocs? Era republicà i catalanista com la majoria de la població del moment. Suaument, sense estridències, havia escrit contra

la pena de mort i, durant la guerra, uns pocs articles com ara un que fou inclòs al sumari del consell de guerra que era el dedicat als bombardeigs franquistes. El gruix de l'obra és d'història llunyana i defugint el combat periodístic conjuntural. Va creure que no li passaria res. S'errà i un calfred va recórrer l'exili català i la grisa ciutat en catacumbes: «En Rahola també? Com pot ser, fins i tot en Rahola. Afusellen a tothom».

Una de les darreres aportacions és *Girona i Napoleó*, (2007) amb recerca, edició i pròleg del malaurat Lluís M. de Puig, aplega un esplèndid recull de textos sobre esdeveniments, protagonistes i, és clar, Napoleó. El curador escriu a la introducció parlant de Rahola, «Sobretot historiadors», una molt bona síntesi on se'l valora des de l'avui: «El que Rahola ens va deixar de més important de la seva obra són els seus estudis i assaigs de caràcter històric. És cert que en un primer temps intentà excel·lir en l'assaig i el pensament, escrivint una sèrie d'obres i articles de caire filosòfic, però els anà deixant a favor de l'assaig biogràfic o del tractament de temes històrics que normalment publicava en forma d'articles en el periòdic familiar o en altres publicacions, en conferències que donava sovint i que en molts casos s'acabaven convertint en llibres, en volumets que contenien poc més que la conferència pronunciada, altres amb el tema un xic més desenvolupat. Encara que tocà diverses matèries, del que va escriure són al capdavant els estudis d'arrel històrica els que tenen més profunditat i durada.»

tidos de l'ànima humana. Ella ens ha fet invencibles en les hores adverses i, vençuts i tots, era la penyora certa de la victòria ineluctable. Conrear-la amorosament i treballar-la amb una cura exquisida, és un dels plaers mes purs de l'esperit. Si nosaltres l'hem reconquerida amb un esforç obstinat i silenciós, ha estat pensant en vosaltres i en els que vindran després. Estimeu-la per damunt de tot, i vulgueu fer-vos-en cada dia més dignes.

En tota obra ascensional -i aquesta de la purificació de l'idioma vernacle és la primera-, mentre ascendim, amb delit renovat, hom diria que els passats ens contemplen i ens encoratgen.

L'esperit d'un Muntaner, d'un Ramon Llull, d'un Bernat Metge, és a la vora nostra i lluita amb nosaltres. La nostra llengua ja torna a ésser aquell 'bell catalanesc' del qual es complaïa a parlar el cronista de la gesta d'Orient. I aquesta constatació ha d'omplir-nos de joia i ha d'ésser per a tots vosaltres el millor dels estímuls per a avançar coratjosament. No oblideu que el poble que estima la seva llengua té la clau de la seva llibertat. »

La conquesta de la llengua pròpia

Aquest capítol, del gairebé mig centenar de què consta el «Breviari», és un dels més reeixits, i l'elogi de la llengua catalana per un fi pensador és d'agrair per a meditar-hi; molts escriptors, polítics, historiadors han tingut paraules on expressen la bellesa de la llengua, Rahola de fet en té diversos, i aquest és un dels més bonics elogis que s'han escrit sobre l'idioma català.

Vosaltres recollireu el que nosaltres i els qui ens precediren haurem sembrat. ¡Divina collita! Si podeu conrear lliurement la nostra llengua, ho deveu a nosaltres; si us sentiu lliures sota la República, és perquè d'altres han lluitat, sense defallir, per la llibertat; si encara podeu esperar dies millors, és perquè d'altres han preparat abans els camins

amb aquella abnegació del qui sap que no arribarà a veure la terra promesa.

Jo poso al davant de les conquestes assolides la de la pròpia llengua. Car la parla d'un poble és la seva mateixa ànima feta expressió. Sense idioma propi no hi ha pàtria pròpia. Per això els governs de la monarquia atemptaven amb preferència contra la nostra llengua; i, en fer-ho, tenien consciència

que anaven contra l'arrel mateixa de la nacionalitat.

La llengua ens imposa uns deures als quals no podem mancar, si volem romandre fidels a l'esperit de la nostra terra: ella ha d'ésser l'instrument adequat de la nostra cultura. Feu-la, doncs, cada vegada més bella, més rica i més apta per a expressar totes les idees, tots els coneixements i tots els ma-